Feszültségek feloldása

Beszélgetés Nagy Sándorral, az Állami Ifjúsági Bizottság titkárával

A beszélgetésnek nincs különösebb apropója. Nem jelent meg az elmúlt hetekben-hónapokban az ifjúság egészét érintő állásfoglalás, határozat. Az Állami Ifjúsági Bizottság is szokásos hétköznapjait éli. Ily módon akár magyarázatra is szorulna, hogy mi indokolja a kérdést: *milyen a fiatalok szociális helyzete, milyen gondjaik foglalkoztatják az Állami Ifjúsági Bizottságot?*

— A téma ilyenfajta megközelítését nem tartom szerencsésnek — mondta Nagy Sándor, az ÁIB titkára. — Valahogy belénk rögződött, hogy a fiatalok helyzetéről nagy általánosságokban szóljunk. Mondjuk, az ifjúsági törvény megalkotásának az évfordulóján, a KISZ kongresszusa után. Olyankor szívesen összegezzük az eredményeket, soroljuk a gondokat, a feladatokat. Valójában az ifjúság valamennyi kérdése szüntelenül napirenden van. A párt ifjúságpolitikai határozatának, az ifjúsági törvénynek egyik legfontosabb következménye, hogy a szemléleten változtatott. Nem állítom persze, hogy mindenkién. De nagyon sokan megértették, és a gyakorlatban is érvényesítik, hogy nem külön kell kezelni az ifjúsági kérdéseket, hanem a döntésekben mindenkor számolni kell a fiatalokra tett hatásukkal is. Még pontosabban, hogy a döntésekben az érdekelt fiatalok véleményének is tükröződnie kell. Nem a fiatalokról, hanem a fiatalokkal lehet helyesen határozni. Másrészt: úton-útfélen a fiatalokról, az ifjúságról teszünk említést. Holott az ifjúság heterogén összetételű. Más foglalkoztatja a középiskolás diákot, mint az ifjú szakmunkást, mással küszködik az ifjú házas, mint az egyedülálló fiatal, és így tovább. Milyen válasz adható arra a kérdésre: hogy milyen a fiatalok helyzete? Melyik fiatalé? Vagy legalább annyira legyünk pontosak, hogy melyik ifjúsági rétegé? Ha az Állami Ifjúsági Bizottság elmúlt évi üléseit felidézem, ha a javaslatokat, határozatokat sorra veszem: nem általában az ifjúság gondjaival foglalkoztunk, hanem egy-egy rétegével.

— *Bontsuk tehát részekre a kérdést: a szakmunkástanulók juttatási rendjét 1955-ben szabályozták azzal a céllal, hogy a tanulók az összes térítési díjat fedezni tudják az ösztöndíjból. Azóta érdemi változtatás nem történt, a szabályozás minden bizonnyal elavult.*

— Az elmúlt néhány évben szinte minden ifjúsági fórumon szóba került a szakmunkástanulók ösztöndíjazásának korszerűsítése. A KISZ X. kongresszusának az állami szerveket érintő javaslatokat tartalmazó feladattervében is helyet kapott a változtatás szükségessége. A diákparlamenteken ugyancsak sürgették a módosítást. Az Állami Ifjúsági Bizottság az év elején tárgyalta az illetékes minisztériumok előterjesztését. Az ösztöndíjrendszer felülvizsgálatának tapasztalatai alapján a bizottság a rendszer átfogó továbbfejlesztése keretében az ösztöndíjak jelentős emelését tartja szükségesnek. Az új ösztöndíjrendszer kidolgozásához meghatározta a legfontosabb elveket. Elkülönül a tanulmányi ösztöndíj és a tanuló szociális körülményei alapján adható támogatás. A differenciálás alapja a szakma jellege és az évfolyam mellett elsősorban a szakmai és tanulmányi teljesítmény lesz. A vállalatok feladata, hogy a szakmunkásképzésben meglevő érdekeltségük szerint a tanulók ténylegesen végzett munkájának megfelelően gondoskodjanak a pénzbeni juttatásokról. Megváltoznak a társadalmi tanulmányi szerződés feltételei is. Az Állami Ifjúsági Bizottság határozatának lényeges része, hogy a javaslatokat a tanulók időben megismerjék és megvitassák. Kívánatosnak tartjuk, hogy már a következő tanévtől bevezessék a költségvetési kiadással nem járó változtatásokat. Így oldják fel a társadalmi ösztöndíjak kötöttségeit, és tegyék lehetővé, hogy a III. évfolyamos tanulókat szakmunkásbérben foglalkoztassák.

— *Feltehetőleg a szakmunkástanulók véleménye módosítja majd az elképzeléseket, mint ahogy az egyetemi-főiskolai hallgatók észrevételeivel is gazdagodott az egyetemi-főiskolai ösztöndíjrendszer...*

— Már az előterjesztés is támaszkodik ezekre a véleményekre. Hadd tegyem mindjárt hozzá, hogy a részletkérdésekben, a megoldás módját illetően egymástól eltérő véleményekre. Az egyetemeken-főiskolákon folytatott viták egyébként arról is meggyőztek, hogy lényeges kérdésekben a hallgatók felelősségteljesen mondanak véleményt. Mindenütt támogatták a teljesítmény, a tanulmányi eredmény szerinti nagyobb differenciálást. A két iskolatípus ösztöndíjrendszerét összehasonlítani fölösleges volna. Annyi bizonyos, hogy mindkettő túlhaladottá, nem serkentővé, hanem inkább gátló tényezővé vált. Az egyetemi-főiskolai új, már működő rendszer, ha nem is oldott fel minden feszültséget, megfelel rendeltetésének. Ma megfelel. Mert ezeknek a kérdéseknek egyik sajátossága, hogy megoldásuk mindenkor időleges. Az ösztöndíjrendszer problémáin túl a hallgatók különösen fontos kérdésként vették fel az életkörülményeik alakulását meghatározó feltételek javításának, az egyes társadalmi juttatások, jogosultságaik bővítésének szükségességét. Az Állami Ifjúsági Bizottság a közelmúltban átfogóan elemezte az életkörülményeket befolyásoló tényezőket, és a lehetőségek figyelembevételével határozta meg a rövidebb és hosszabb távú feladatokat. Ezen belül a legjelentősebbnek tartom, hogy a hallgatók számára a hivatásukat is szolgáló területeken, a következő tanévtől bővülnek a munkavállalási lehetőségek, egyszerűbben válthatják ki a munkakönyvüket. Megoldódik egy régóta vajúdó probléma, nevezetesen a felsőoktatási intézmények tanulói igénybe vehetik majd a gyes-t.

— *Némelyik a kezdet kezdetén sem váltja be a hozzá fűzött reményeket. A diákokat és sorkatonákat megillető kedvezmények fogadtatása legalábbis ellentmondásos. Egyik-másik kedvezmény alig keltett érdeklődést.*

— Ezt a kedvezményrendszert 1981-ben vezették be. Az eddigi két év tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a rendszer jól szolgálja az Állami Ifjúsági Bizottság korábbi határozatában megfogalmazott célokat. Mégpedig a következőket: a kedvezmények alkalmazkodnak a megváltozott gazdasági körülményekhez, szervesen illeszkednek a kulturális, a sport- és a turisztikai szolgáltatások kialakult rendjéhez, jobban hasznosítják a központi és helyi erőforrásokat, valamint egyszerűsödött a kedvezmények igénybevétele. Miben jogos a kritika? Részben nem elég hatásos a tájékoztatás, nem minden érdekelt ismeri a lehetőségeit. Aztán úgy látszik, hogy a diákok nem szívesen ülnek a színházakban az olcsóbb helyeken, és nem igénylik igazán a mérsékelt árú diákmenüt.

— *A fiatalok szociális helyzetéről szólva óhatatlanul eljutunk a családalapítás, a lakáshoz jutás gondjaihoz. A lakásra várók számának nagyságát, a népgazdaság teherbíró-képességét ismerve, lényeges fordulatot aligha várhatunk a következő években. De ez ügyben az apró változások is sokakat érintenek. Mi enyhítheti az önálló otthon megteremtésének gondjait?*

— Legsúlyosabb társadalmi gondjaink közé tartozik a lakáskérdés. Valóban, minden intézkedés, amely enyhít a feszültségen, figyelmet érdemel. Ismert fogalom immár a lépcsőzetes lakáshoz jutás, a garzonlakás-akció, a fiatal házasok otthona és a többi. Ha a lakásokkal sikerül jobban gazdálkodni, annak a fiatal házasok is hasznát látják. Javaslat készült arra, hogy 1984. január elsejétől az ifjúsági takarékbetét utáni kölcsönt a magánforgalomban történő lakásvásárlásra is igénybe lehessen venni. Hosszú távon azt kellene megvalósítanunk, hogy a fiatalok valamiféle garanciával gyűjthessenek lakásra, mondjuk, az ifjúsági takarékbetétkönyvben ami most pótolja a lakásvásárlási előtörlesztést, s mind többféle, a lakás berendezéséhez szükséges árura ad kedvezményes kölcsönt.

M. D.

Keresztury Dezső

Szilánkok

1.

A mi cicánk, a hajdani
elindult fajt fönntartani:
cicában is hamis a nő,
soha nem tért hát vissza ő.

2.

Öregszel, őrizd hát magad,
beosztva, okosan, —
rég folyóba fúlt a patak,
s a folyam deltába hal.

3.

Ahogy a karácsonyfa alatt ültek;
mindketten a halál jegyesei,
parázslottak még, két csaknem kihűlt test: —
nem lehet őket elfelejteni

4.

Ne státuszszimbólumokat
adjatok kiégve, unottan,
de mit hű szív hű szívnek ad
egy-egy égő csipkebokorban.

Veress Miklós

A vonat álma

Sihuhuhuhuhuhuhuhuhuhuhuhusihhh —
méltatlankodik a beérkezett vonat
ha azzal vádolják
hogy már végleg beérkezett —
kérem én tulajdonképp nem is akartam
igyekeztem tisztességgel
mellékvágányokra futni
s kisállomásokon vesztegelve
hagyni előre törni a többieket
minthogy azonban a következő vicinálisok
ott is utolértek
kénytelen voltam robogni
habár nem láttam így már se kertet
se házat se arcot se integető kezeket
így hát befutottam
közben a vonalakat villamosították
de sebaj
azt mondta az állomásfőnök
hogy tolatómozdonynak megteszem
még így is
csak álmomban dohogok
ha dombokat kanyarít körém
az emlék délibábja:
a szélbe csillagokat köpködök
kormot a bámészok szemébe
sihuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu

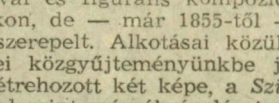

Régi idők szegedi művésze

A Szegeden tevékenykedő régi művészek közül emlékezést érdemel *Landau Alajos* (1833—1884), aki 150 évvel ezelőtt született. Jóllehet pesti származású volt, azonban művészeti és pedagógiai munkásságának fejlődése, sőt kiteljesedése Tisza-parti városunkhoz kötődik. A festészet alapfogalmait atyjától, *Landau Lénárd*tól sajátította el, és azután tanulmányait a bécsi akadémián folytatta. Szegedre, fiatalon, huszonhat éves korában (1859) került, és itt 1872-ig az állami főreáliskola tanáraként rajzolt és szépírást tanított. Emellett ábrázolóművészeti magánórákat is adott.

Landau 1862-től fényképészettel is foglalkozott és városszerte keresett, jól menő műterme volt. Hátramaradt monokróm és színezett fotói között női és férfi képmásokat s családi portrékat találunk. De felvételeinek sorában egyebek mellett *A szegedi jótékony nőegylet egyik levesosztó intézetét* (1864) is megörökítette, csakúgy, mint az *Oskola utca 1—7. sz. házak* (1867) jellegzetes épületeit.

Rajzpedagógiai stúdiumai miatt Landau 1870-ben felhagyott a fényképészettel. Első idevágó írása *(A díszítményes rajz elemei,* Szeged, 1869.) után, 1871-ben államköltségen külföldre utazott a német rajztanodák rendszereinek tanulmányozására. A kint szerzett gazdag tapasztalatait tartalmazó cikkei az 1871—72. évi Főreáliskolai Értesítőben jelentek meg. De az 1872-ben Szegedről Pestre történt távozása után is, mint fővárosi főreáliskolai tanár, újabb szakdolgozatokat *(Arányok szerinti rajzolás,* Bp. 1882.) készített. Eredményeinek elismeréseként az Országos Közoktatási Tanács tagjai közé választotta.

Landau Alajost országos viszonylatban is az első oktató-nevelő és művészi-alkotó munkát végző jeles festő-tanárok között tarthatjuk számon. Olajportréival és figurális kompozícióival nemcsak a korabeli szegedi tárlatokon, de — már 1855-től — a Pesti Műegylet kiállításai is gyakran szerepelt. Alkotásai közül, a *Gyermekarckép* (1870. k.) és más művei közgyűjteményünkbe jutottak. De a száz éve — az 1883-ban — létrehozott két képe, a *Sziesztázó kövér úr* és a *Körmöcbányai lány,* valamint más ábrázolásai magántulajdonokban lappangnak. Példa erre, hogy közel húsz festménye — köztük a romantikus hatású *Szerecsen táncosnő* (1880) — leányának, az 1938-ban még Szatymazon lakó *özv Bánhidy Lajosné*nak (szül. *Landau Jolán*) volt a tulajdonában, melyről *Czógler Kálmán* helyi főreáliskolai tanár készített pontos műtárgyjegyzéket.

Landau munkássága is bizonyítja, hogy a múlt század második felétől már olyan érdemes művészeket is említhetünk, mint amilyen ő volt. Vagyis, akik Szegeden dolgozva, színvonalas alkotásaikkal hazai vonatkozásban is megállták helyüket, s nem éltek vidéki elszigeteltségben, mint régebbi elődeik. (Képünkön: *Női arckép.*)

SZELESI ZOLTÁN